

Archeologienota Menen, Slopen Panden Deel 2: Programma van Maatregelen

Inhoud

1	Administratieve gegevens.....	3
2	Gemotiveerd advies.....	3
2.1	Datering, interpretatie en waardering onderzoeksterrein	3
2.1	Impact toekomstige bodemingrepen en keuze vervolgonderzoek	4
3	Programma van maatregelen: Opgraven - Werfbegeleiding	6
3.1	Administratieve gegevens	6
3.2	Onderzoeksopdracht	6
	Afbakening onderzoekszones.....	6
	Onderzoeksdoel.....	8
	Onderzoeksvragen.....	8
3.3	Onderzoeksstrategie, methoden en technieken.....	9
	Algemene onderzoeksmethoden	9
	Specifieke onderzoeksmethode.....	9
	Voorziene afwijkingen	11
3.4	Technisch kader	11
	Termijn en begroting van het onderzoek	11
	Personeelseisen	12
3.5	Deponering en conservatie archeologisch ensemble	12
4	Programma van Maatregelen: Behoud in situ	13
4.1	Administratieve gegevens	13
4.2	Afbakening zone behoud <i>in situ</i>	13
4.3	Strategie en methode behoud <i>in situ</i>	13
4.3.1	Strategie en technische vereisten behoud in situ	13
4.3.2	Competenties van de uitvoerder.....	13
4.3.3	Fasering uitvoer behoud <i>in situ</i>	13
4.3.4	Risicofactoren uitvoer behoud <i>in situ</i>	14
4.4	Randvoorwaarden	14
5	Plannenlijst.....	14
6	Tabellenlijst	14
7	Bibliografie	14

1 Administratieve gegevens

Algemeen

Naam site	Menen, Slopen Panden.
Ligging	Rijselstraat, Noordkaai Oostkaai en Westkaai, gemeente Menen, provincie West-Vlaanderen.
Kadaster	Zie Tabel 1 en Plan 1 in VVR
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2017-0518
Reeds uitgevoerd vooronderzoek	Bureauonderzoek 2017C422
Bewaarplaats archief	N.v.t.

Actoren

Auteur	Tina Dyselinck en Robrecht Vanoverbeke
Betrokken actoren	idem
Betrokken derden	Philippe Despriet, Archeologie Zuid-West-Vlaanderen

Plangebied

Oppervlakte plangebied	13.582m ²
Oppervlakte advieszone	13.582m ²
Kartering gewestplan	woongebied

Advies	Oppervlak / aantal	Tijdstip	Voorwaarde
Werfbegeleiding	13.582m ²	Na de sloop van bovengrondse constructies	Aktename archeologienota
Behoud <i>in situ</i>	13.582m ²	/	/

2 Gemotiveerd advies

2.1 Datering, interpretatie en waardering onderzoeksterrein

Het gemotiveerd advies is gebaseerd op het verslag van resultaten van het vooronderzoek 'Menen - Slopen Panden'. De vaststellingen over de aan- of afwezigheid van archeologische sites en hun aard werden in het uitgevoerde bureauonderzoek (2017C422) geconfronteerd met de door de initiatiefnemer voorgenomen bodemingrepen. Op basis van deze confrontatie motiveert het advies of er maatregelen nodig zijn, welke deze zijn en wat hun uitvoeringswijze is. Tijdens het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem kon enkel het bureauonderzoek uitgevoerd worden. Op basis van dit

vooronderzoek was het mogelijk om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed op het terrein.

Voor de ondergrondse sloop van de bestaande panden luidt het advies dat verder onderzoek moet uitgevoerd worden en dit na het bekomen van de sloopvergunning daar het onderzoek pas uitgevoerd kan worden na de bovengrondse sloop van deze gebouwen. Het desbetreffende Programma van Maatregelen wordt hier verder opgemaakt.

Uit de resultaten van het bureauonderzoek is gebleken dat het plangebied zich situeert ter hoogte van de zuidelijke delen van de historische stadsvesten van Menen. De te slopen bouwblokken die onderwerp zijn van de sloopvergunning, blijken van (sub)recente aard te zijn. Deze werden namelijk pas na de opgave van de vesting Menen, omstreeks 1852, opgericht. De archeologische waarde en kennisvermeerdering die aan deze bouwwerken zijn gekoppeld, zijn bijgevolg heel laag in te schatten. De kans op het aantreffen van verschillende delen van de vestingwerken van de stad Menen binnen het plangebied is daarentegen wel heel reëel. Bovendien bevindt het plangebied zich op een landschappelijk en geomorfologisch interessante locatie voor de aanwezigheid van vondsten en sporen uit de oudere periodes (steentijden, metaaltijden, Romeinse tijd) indien een goede bodembewaring aanwezig is.

Het bureauonderzoek heeft niet kunnen aantonen in welke mate de bodem is verstoord en in welke mate deze eventuele verstoringen het archeologisch bodemarchief hebben aangetast. Gezien de aard van de verwachte structuren is het heel goed mogelijk dat de archeologische waarden nog grotendeels intact in de bodem aanwezig zijn en kunnen worden geraakt bij de ondergrondse sloop van de bestaande panden. Gezien de aard van de werken wordt geopteerd voor een werfbegeleiding.

2.1 Impact toekomstige bodemingrepen en keuze vervolgonderzoek

Op basis van de omschrijving van de geplande bodemingrepen in het Verslag van Resultaten kan de impact van de bodemingrepen op het mogelijk aanwezige archeologisch erfgoed bepaald worden. De initiatiefnemer plant binnen enkele deelzones (6 bouwblokken – samen 13.582m²) de sloopwerken van de bestaande bebouwing, zowel boven- als ondergronds. Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat de bestaande panden en bijhorende structuren van subrecente aard zijn. Deze werden namelijk opgericht na de opgave van de Vesting Menen, na 1852. De sloop van deze structuren zelf brengt geen kenniswinst met zich mee vandaar dat deze kunnen worden uitgevoerd, mits een **werfbegeleiding**. De kans dat bij het verwijderen van deze subrecente ondergrondse structuren restanten van de vestingwerken aan het licht komen of worden geraakt, is namelijk meer dan waarschijnlijk. Om deze restanten te vrijwaren van de sloop, wordt geadviseerd de ondergrondse sloopwerken te laten begeleiden door een erkend archeoloog. De erkend archeoloog ziet er tijdens de sloopwerkzaamheden op toe dat énkél die structuren die met zekerheid aan de bestaande panden (opgericht na 1852) te koppelen zijn, worden verwijderd. Elke andere structuur wordt ongemoeid gelaten, maar wordt wel archeologisch onderzocht conform de bepalingen 'Archeologische opgraving' in de Code van Goede Praktijk. De sloop van de ondergrondse constructies wordt aansluitend aan de sloop van de bovengrondse structuren uitgevoerd. Bij de afbraak wordt zo weinig mogelijk gegraven opdat het terrein zo weinig mogelijk verstoord wordt. Het basisdoel van de werfbegeleiding is het nastreven van een **behoud in situ**.

Ander archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem (proefsleuven, opgraving) is niet opportuun gezien dit het bodemarchief meer zou verstoren dan de huidige geplande werken, namelijk de sloop.

Het dieper gelegen bodemarchief dat binnen de huidige werken niet aangesneden wordt, wordt *in situ* behouden. Wel dient bij een toekomstige ontwikkeling van het terrein een nieuwe archeologienota te worden opgemaakt waarin de impact van de geplande werken bepaald wordt en de noodzaak tot verder archeologisch onderzoek opnieuw nagegaan wordt.

Mogelijkheden behoud in situ

De kans is heel reëel dat, bij de geplande bodemingrepen, archeologisch waardevolle restanten worden blootgelegd. De bodemingrepen zijn echter plaats-specifiek en essentieel binnen de uitvoer van de beoogde sloopwerkzaamheden. De bodemingrepen kunnen met andere woorden niet verplaatst of geannuleerd worden. Desondanks wordt het nastreven van behoud *in situ* van de vrijgekomen sporen en feitelijke vindplaatsen het basisdoel.

Realisatie potentieel op kenniswinst vindplaats

Op basis van het reeds uitgevoerde vooronderzoek werd het potentieel op kenniswinst bepaald. Deze kenniswinst ligt voornamelijk in aangetoonde aanwezigheid van de restanten van de vestingwerken van Menen. De realisatie van dit potentieel kan echter niet bekomen worden door een verdere uitwerking van de reeds aangelegde archeologische ensembles. Enkel een bijkomend archeologisch onderzoek kan het volledige potentieel van het bodemarchief aan het licht brengen en de kenniswinst die dit potentieel met zich meebrengt realiseren.

Keuze en motivatie onderzoeksmethode

Aangezien het vooronderzoek op basis van het Verslag van Resultaten volledig kan beschouwd worden en de trefkans op waardevolle archeologische vindplaatsen meer dan aanwezig is, dienen de aanwezige archeologische resten aan de hand van een werfbegeleiding onderzocht te worden. Het nastreven van behoud *in situ* is blijft het basisuitgangspunt in dit dossier. De te volgen bepalingen van maatregelen worden ingegeven door de resultaten van het vooronderzoek en de impact van de geplande bodemingrepen.

Werbbegeleiding en behoud in situ

De advieszone voor de werfbegeleiding en behoud *in situ* omvat het volledige areaal van het onderzoeksterrein waar binnen het kader van de omgevingsvergunning bodemingrepen gepland zijn.

3 Programma van maatregelen: Opgraven - Werfbegeleiding

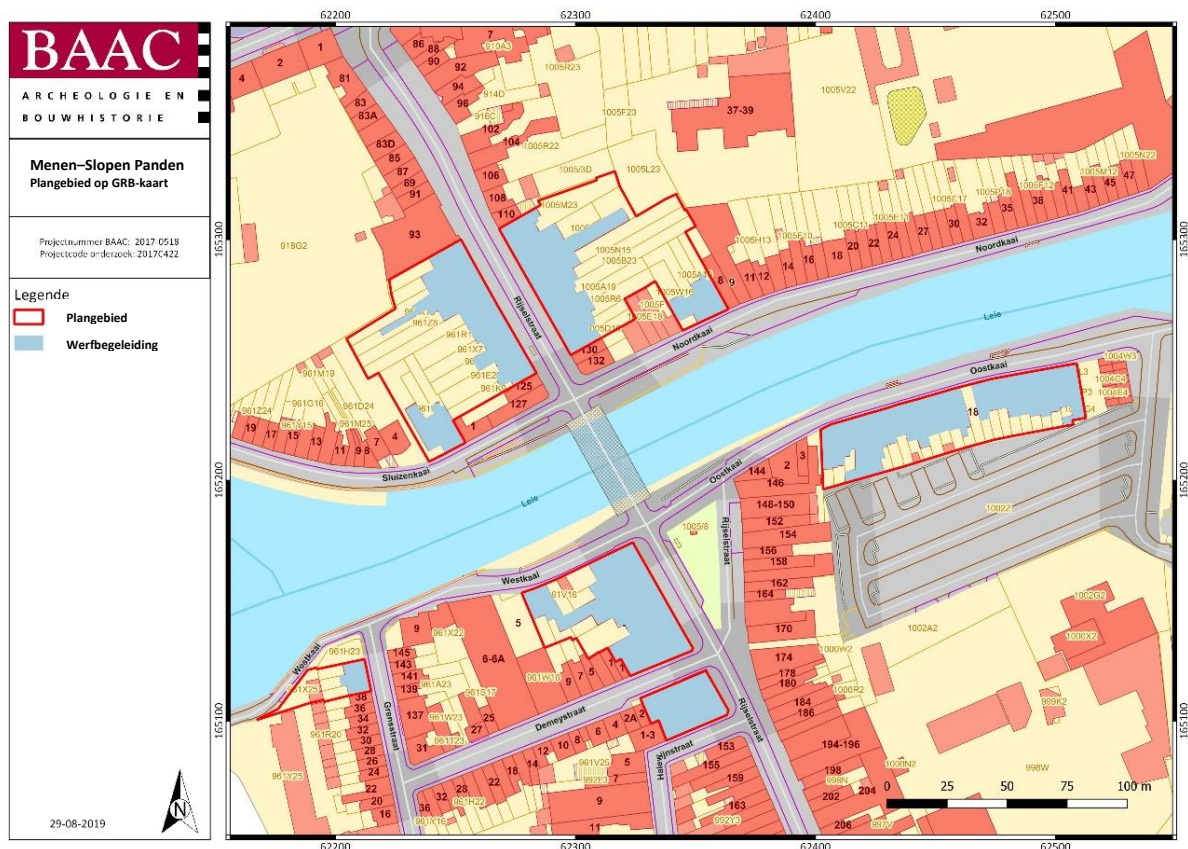
3.1 Administratieve gegevens

Naam site	Menen, Slopen Panden.
Ligging	Rijselstraat, Noordkaai Oostkaai en Westkaai, gemeente Menen, provincie West-Vlaanderen.
Kadaster	Zie Tabel 1 en Plan 1 in VvR
Coördinaten	Zie Tabel 2 en Plan 1 in VvR

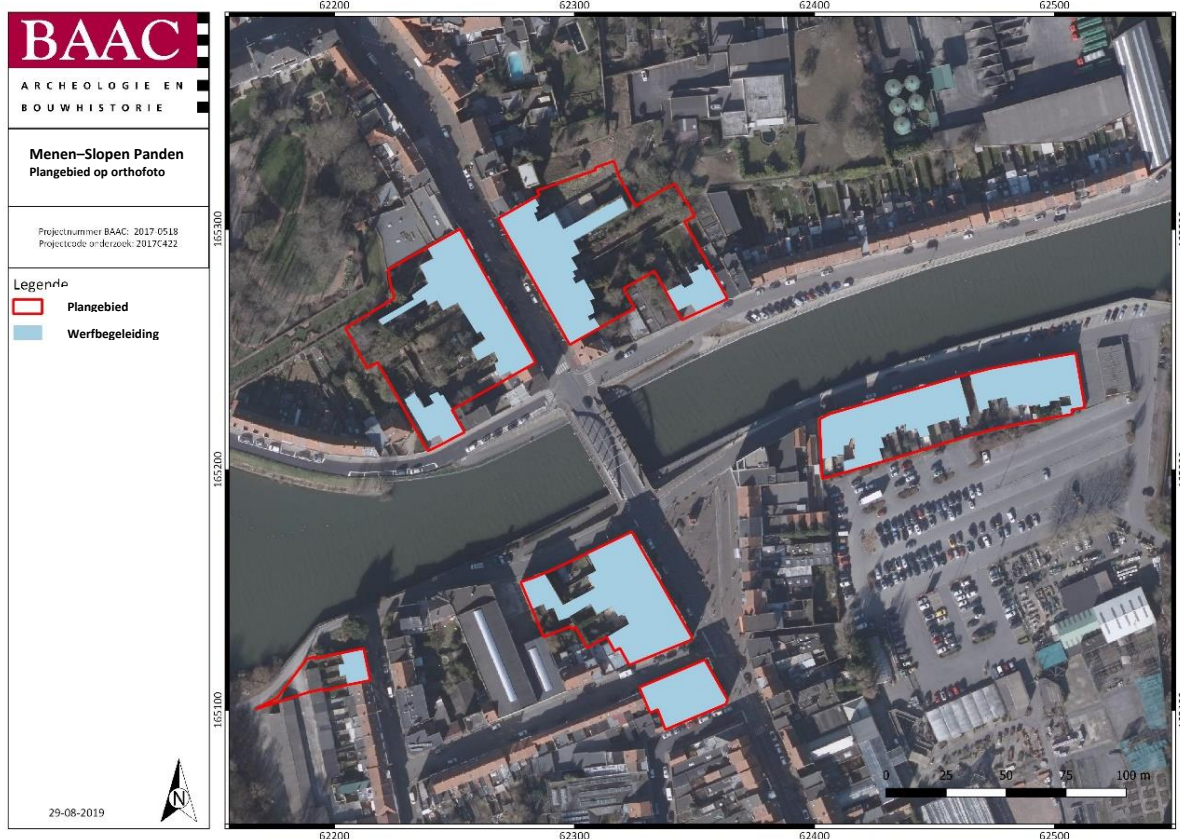
3.2 Onderzoeksopdracht

Afbakening onderzoekszones

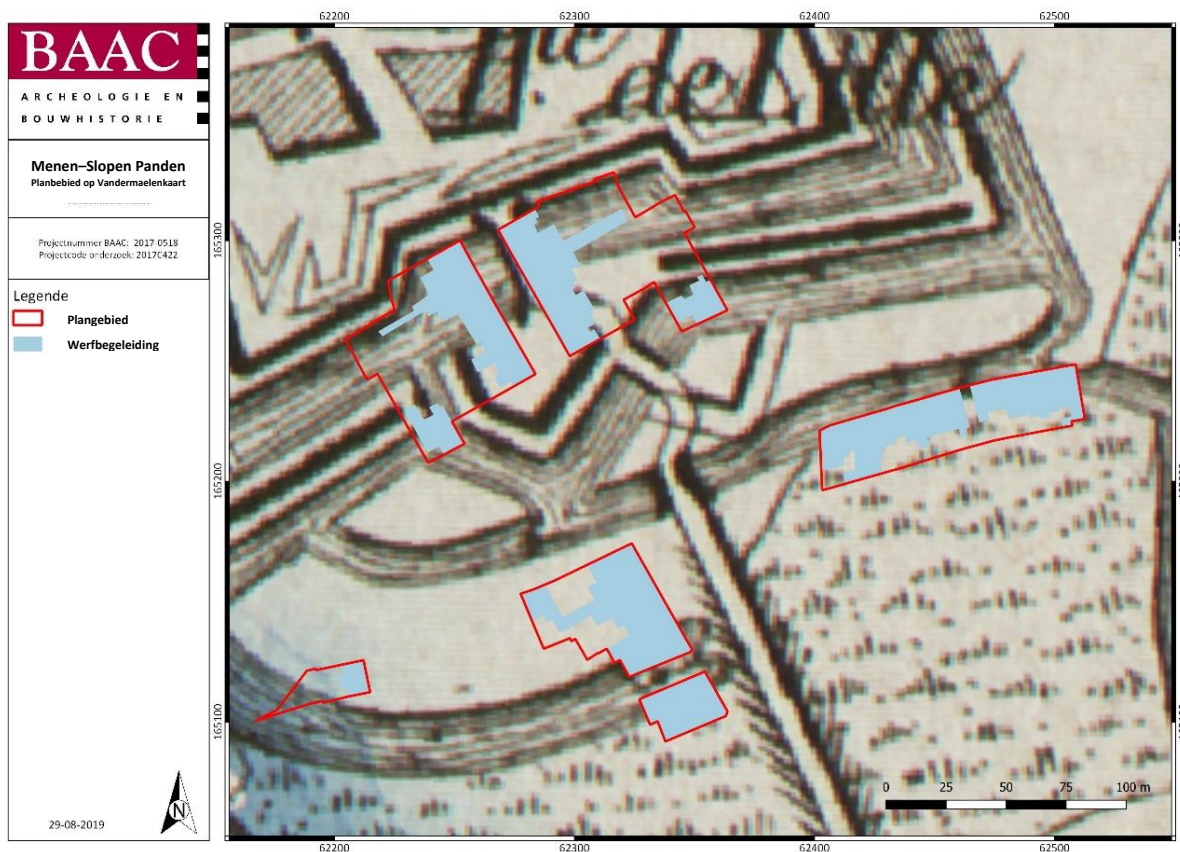
De afbakening voor de werfbegeleiding behelst de volledige te slopen bouwzones, zoals weergegeven in Plan 1.

Plan 1: Voorstel werfbegeleiding op GRB (1:1; digitaal; 29082019)

Plan 2: Voorstel werkbegeleiding op orthofoto (1:1; digitaal; 29082019)

Plan 3: Voorstel werkbegeleiding op de Vandermaelenkaart (1:1; digitaal; 29082019)

Tabel 1: Oppervlakte werfbegeleiding

Blok	Oppervlakte (m ²)
A	3363
B	3930
C	2779
D	2160
E	598
F	452
totaal	13.582

Onderzoeksdoel

Een werfbegeleiding is een bijzondere vorm van de archeologische opgraving. Ze is daardoor onderworpen aan dezelfde decretale bepalingen als de opgraving. De werfbegeleiding heeft als doel om het archeologische bodemarchief maximaal te registreren en te onderzoeken, daar waar een volwaardige archeologische opgraving niet mogelijk of opportuun is. In dit voorliggend dossier vervangt de werfbegeleiding de volwaardige archeologische opgraving aangezien de activiteit tot doel heeft ingrepen op het bodemarchief te vermijden in het kader van de opvolging van maatregelen voor behoud in situ en in het kader van de sloop van ondergrondse constructies zonder archeologische waarde.

Het doel van deze werfbegeleiding bestaat uit het registreren en onderzoeken van archeologische sporen die door de sloopwerkzaamheden eventueel vrij komen te liggen en het registreren van de eventueel vrijgekomen bodemprofielen. Waar mogelijk, worden ook de nodige waarnemingen in het vlak gedaan. Deze werfbegeleiding biedt de extra opportuniteit om het archeologisch potentieel van de terreinen na te gaan.

Onderzoeksvragen

Tijdens het onderzoek moeten, indien van toepassing, minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

Landschappelijke opbouw

- Welke zijn de waargenomen afzettingen en bodemhorizonten?
- Indien er sprake is van een verstoring van het bodemprofiel: is deze te wijten aan de bebouwing die er is gekomen na het opgeven van de vesting in 1852? Tot welke diepte is hier sprake van? Welke gevolgen heeft dit op het archeologisch niveau (gaafheid, potentieel, ..)?
- Zijn er archeologisch relevante niveaus waargenomen? Voor welke periodes zijn deze niveaus relevant? Op welke dieptes bevinden deze niveaus zich?
- Hoe is de stratigrafische opbouw van het terrein?

Sporen

- Zijn er archeologische sporen waargenomen tijdens de ondergrondse sloop? Wat is hun aard (functie), datering, verspreiding en ruimtelijke samenhang?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

- Zijn er sporen die gelinkt kunnen worden aan voormalige vestingwerken van Menen? Wat is de opbouw, de fasering en de datering van deze sporen van de omwalling?
- Zijn er verschillende fases te herkennen in de aangetroffen sporen van deze vestingwerken (prémiddeleeuws/middeleeuws/postmiddeleeuws)?
- Zijn er archeologische sporen aangetroffen die niet met de vestingwerken te associëren zijn?

Vondstmateriaal

- Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten, wat is de vondstdichtheid en de conserveringsgraad?

Vervolg

- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij eventuele verdere ontwikkelingen binnen het plangebied.

3.3 Onderzoeksstrategie, methoden en technieken

Algemene onderzoeksmethoden

Een werfbegeleiding is een methode van archeologische opgraving waarbij de regie van de graafwerken bij de uitvoerder van de werken berust en het archeologisch onderzoek zich beperkt tot wat mogelijk is binnen het gegeven kader van deze werken. De algemene bepalingen voor een werfbegeleiding worden weergegeven in Hoofdstuk 19 van de Code van Goede Praktijk 4.0.

Voor de volledige werfbegeleiding alsook voor de rapportage geldt dat deze wordt uitgevoerd zoals wordt beschreven in de Code van Goede Praktijk 4.0, Deel 3: Archeologische opgraving.

Indien de werfbegeleiding tot doel heeft ingrepen op het bodemarchief te vermijden, blijft het onderzoek beperkt tot de registratie van aangetroffen sporen en archeologische artefacten, met een zo beperkt mogelijke impact op die sporen en artefacten. Deze worden nadien op een gepaste wijze afgedekt en beschermd tegen degradatie (zie verder).

Het assessment en de verwerking van de opgravingsresultaten, de rapportering over het onderzoek, de conservatie en de omgang met het archeologisch ensemble gebeuren op dezelfde wijze als de opgraving. Tijdens de werfbegeleiding worden, indien technisch mogelijk, de nodige referentieprofielen aangelegd. De registratie en staalname daarvan gebeurt conform de bepalingen uit hoofdstuk 21.3 en hoofdstuk 21.4.

Specifieke onderzoeksmethode

Het archeologisch onderzoek bestaat uit een begeleiding van de ondergrondse sloopwerkzaamheden over het volledige terrein (13.582m²). Van zodra de geplande sloopwerken het maaiveldniveau bereiken, zullen deze archeologisch begeleid worden tot op de maximale uitgraafdiepte. Deze hangt af van de diepte van de aanwezige constructies. De sloop gebeurt met een graafmachine die beschikbaar gesteld wordt door de initiatiefnemer, bestuurd door een ervaren machinist, onder begeleiding van de erkend archeoloog. Er wordt door de erkend archeoloog nauwlettend op toegezien dat enkel de ondergrondse structuren en vloerniveaus die met zekerheid aan de bovengrondse subrecente bouwwerken gekoppeld kunnen worden, worden verwijderd. Het gaat hierbij om de funderingen, kelderruimtes en ondergrondse nutsvoorzieningen. Er dient tijdens de werfbegeleiding speciale aandacht uit te gaan naar de potentiële aanwezigheid van de stadsomwalling of relictten die hieraan gerelateerd zijn. Hierbij kan gedacht worden aan o.a. de stadsgrachten en muurpartijen, maar ook o.a. aan bewoningssporen, waterputten e.d.

De erkend archeoloog dient aanwezig te zijn bij alle graafwerken van de ondergrondse sloop en dient steeds voldoende tijd te krijgen om een controle en registratie te kunnen doen van de aangelegde

vlakken en profielen. Indien sporen of spoorcombinaties worden aangetroffen, worden deze integraal gedocumenteerd (profielen en vlakken) conform de bepalingen in de CGP.

De specifieke doelstelling van het onderzoek is enkel de laat 19de eeuwse en 20ste eeuwse structuren te verwijderen. Andere relevante archeologische structuren of sporen die niet kunnen gekoppeld worden aan deze bebouwing worden onaangeroerd gelaten, echter wel vastgesteld, geregistreerd, onderzocht en afgedekt. Belangrijk aandachtspunt hierbij is nogmaals aan te geven dat er niet dieper of breder gegraven mag worden als de maximale verstoringsdiepte voor de sloopwerkzaamheden.

De afdekking gebeurt achtereenvolgens met een laag geotextiel, daarbovenop een pakket aangevoerde grond (met een minimale puinfractie) van 40cm dikte, een tweede geotextiel-laag en finaal afgedekt met grond zonder specifieke vereisten.

Voor bepaalde specifieke types sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren worden aangepaste of aanvullende technieken gebruikt voor zover mogelijk binnen de werfbegeleiding (CvGP 15.8):

Muren en vloeren

- Muren en vloeren worden handmatig schoon gekrabbd, indien nodig met water opgeschoond, waarna ze met borstels worden geschuurd zodat onderlinge kleurcontrasten tussen natuursteen, terracotta en mortel, alsook alle scheuren en bouwnaden, goed herkenbaar zijn op de foto's.
- Muren worden in detail gedocumenteerd in functie van de identificatie van fundering en opgaand muurwerk, bouwnaden en dergelijke meer. Van muren worden enkel de omtrek, bouwnaden en eventuele negatieve indrukken ingetekend. Baksteenformaten worden genoteerd (lengte x breedte x dikte). Muren worden in hun geheel en in delen volledig gefotografeerd, frontaal, met overlapping in de foto's.
- Vloeren worden in detail gedocumenteerd in functie van gebruikssporen en resten van er op of in gebouwde constructies (binnenmuren, doorgangen, negatieve sporen, ...). Vloeren worden minstens in hun geheel gefotografeerd. Bij een vloer met een bepaald patroon worden detailfoto's genomen met schaallat. Een vloer met decoratieve tegels dient in detail te worden ingetekend en gefotografeerd. Deze tegels (ook de niet-decoratieve wanneer ze deel uitmaken van de decoratieve vloer) moeten gerecupereerd worden en krijgen een nummer dat op het detailplan wordt aangeduid.

Grachten

- Indien er grachten aangetroffen worden, dienen zo goed mogelijk profielen geregistreerd te worden. Het inzamelen van vondsten gebeurt per grachtsegment zodat spatiale analyse van de vondstenverspreiding mogelijk is.
- Bij het vrijleggen van de grachtvulling dient speciale aandacht besteed te worden aan het herkennen en registreren van houten en andere structurele elementen die deel uitmaakten van zowel de bouw als de werking van de gracht. Voorts wordt de nodige aandacht besteed aan restanten van de stadsomwalling, bruggen en bouwwerken die aan de gracht grensden.

Waterputten, beerputten, silo's, diepe afvalputten

- Indien sprake van een bewaarde bekisting of stenen mantel, dient deze vrijgelegd te worden en in detail in het vlak te worden geregistreerd.
- Bij het eventueel vrijleggen van beerputten, dient men de verschillende lagen zo goed als mogelijk te onderscheiden en apart te volgen. De bewaarde houten of stenen putstructuur zelf dient voor zover als mogelijk in detail geregistreerd te worden betreffende de constructiewijze, de situering van het stortgat en een eventuele fasering.

Puin, opvullings- en/of ophogingslagen

- Aanwezige puinlagen, opvullings- en /of ophogingslagen dienen te worden geregistreerd. Vondsten die een betere datering en interpretatie van deze pakketten mogelijk maken, dienen handmatig ingezameld en ingemeten te worden.
- Uit heterogene puin – en/of ophogingspakketten worden enkel diagnostische en/of uitzonderlijke vondsten verzameld.

Staalname natuurwetenschappelijk onderzoek (CvGP, Hoofdstuk 20):

- Er worden geen specifieke richtlijnen voor staalname geadviseerd, aangezien de werfbegeleiding enkel uitgaat van een horizontale registratie van de eventueel vrijgekomen sporen en structuren, zonder diepgaande analyse. Het is echter toch mogelijk dat de vrijgekomen archeologische sporen/structuren bemonsterd of geconserveerd dienen te worden in kader van de onderzoeksvragen. De veldwerkleider beslist in eerste instantie of de staalname relevant is en op welke manier de nodige staalname wordt aangepakt en of het nodig is hier een natuurwetenschapper bij te betrekken.
- Voor het onderzoek dient indien nodig rekening gehouden worden met volgende staalnames, in kader van de noodzaak en de onderzoeksvragen:
 - Waardering:
 - Houtskool (14C)
 - Hout (dendro)
 - Pollenstalen
 - Macroresten (analyse op natte contexten)
 - Analyse en datering
 - Houtskool (14C)
 - Macroresten
 - Pollenstalen (min. 400 tellingen per staal)
 - Determinatie hout/houtskool
 - Dendrochronologie
 - Natuursteenbepaling
 - Mortelanalyse
 - Archeozoölogie (context)
 - Röntgen metaal
 - Conservatie kwetsbare vondsten

Voorziene afwijkingen

Er worden geen afwijkingen tov. de Code van Goede Praktijk of dit Programma van Maatregelen voorzien. Indien bij het veldwerk van de voorgestelde methode wordt afgeweken, op basis van de bekomen inzichten tijdens de uitvoering van het onderzoek, wordt dit beschreven en verantwoord in de rapportering. Indien de aanpak dient te worden aangepast tijdens het veldwerk, dienen alle betrokken partijen hiervan op de hoogte te worden gebracht.

3.4 Technisch kader**Termijn en begroting van het onderzoek**

De termijn voor de werfbegeleiding zal gedurende de volledige periode waarbinnen de ondergrondse sloop wordt uitgevoerd lopen. Deze termijn hangt m.a.w. af van de uitvoerder van deze sloopwerken. Het archeologisch veldwerk wordt uitgevoerd door één erkend archeoloog/veldwerkleider. De inzet van deze erkend archeoloog zal afhankelijk zijn van de duur van de ondergrondse sloop. Per dag dient

rekening gehouden te worden met een **dagtarief van €400 excl. BTW**, zowel voor het veldwerk als de rapportage. Het grondwerk wordt voorzien door de uitvoerder van de sloopwerken.

Voor de inzet van verder natuurwetenschappelijk onderzoek en eventuele conservatie van kwetsbare vondsten wordt een totaalbedrag van maximaal **€10.000 excl. BTW** vrijgehouden. De erkend archeoloog beslist na afronding van het veldwerk in samenspraak met de initiatiefnemer en deskundigen hoe dit budget op een wetenschappelijk relevante manier wordt ingezet.

Na afronding van het veldwerk wordt in het Archeologierapport een inschatting van de benodigde tijd voor de verder rapportage en de benodigde natuurwetenschappelijk onderzoeken opgegeven.

Personeelseisen

Bij het veldwerk wordt uitgegaan van een personeelsbezetting bestaande uit 1 erkend archeoloog als veldwerkleider. Deze persoon beschikt over minstens 240 werkdagen opgravingservaring, waarvan minstens 120 werkdagen op sites in stedelijke context. Daarnaast dient deze veldwerkleider aantoonbare ervaring te hebben met sites waar sprake is van (post)midleleeuwse vestingwerken (minstens vijf relevante onderzoeken). Indien de erkend archeoloog niet aanwezig is in het veld, dient een veldwerkleider met dezelfde competenties continu aanwezig te zijn en diens taken over te nemen. Voor de verwerking, assessment van de resultaten en rapportage wordt minimaal deze veldwerkleider ingezet.

De erkende archeoloog en/of veldwerkleider heeft de autoriteit over de uitvoering van het gehele project en staat in voor onder meer de melding van de aanvang van het veldwerk, het indienen van het archeologierapport en het eindverslag, het beheren van archeologische ensembles tijdens het onderzoek en het overdragen van archeologische ensembles aan het einde van het onderzoek. Indien de erkende archeoloog zelf of binnen zijn organisatie niet beschikt over bepaalde specialistische expertise en dit onderzoek uitbesteedt, maakt hij de opdrachtomschrijving hiervoor dusdanig op dat de uitvoering verloopt conform de bepalingen uit de Code van Goede Praktijk. De veldwerkleider draagt de dagelijkse leiding van het archeologisch onderzoek, brengt de voorziene onderzoeksstrategie ten uitvoer en behoudt de controle over de werkzaamheden.

Natuurwetenschappers, geofysici en materiaaldeskundigen worden alleen aangewend op vraag van de erkend archeoloog die het nodig acht op basis van de gegevens die vergaard worden tijdens de archeologische werfbegeleiding.

3.5 Deponering en conservatie archeologisch ensemble

Vergaarde data en vondsten, het archeologisch ensemble, blijven te allen tijde eigendom van de opdrachtgever. Na onderzoek kan dit ensemble opgenomen worden door een erkend erfgoeddepot, indien dit voor de regio aanwezig is. Dit in overeenkomst met de opdrachtgever. Indien dit depot niet voorhanden is, dient een ander depot te worden gezocht of kan een afspraak gemaakt worden met het uitvoerend bedrijf voor opslag

4 Programma van Maatregelen: Behoud *in situ*

4.1 Administratieve gegevens

Zie 3.1

4.2 Afbakening zone behoud *in situ*

Zie 3.2

De geplande sloopwerken vinden plaats op het volledige terrein. *In situ*-behoud vindt op het volledige terrein plaats onder de maximale uitgraafdieptes ten behoeve van de sloopwerken. Deze werken worden archeologisch begeleid tot op maximale verstoringsdiepte. De dieptes van deze sloopwerkzaamheden zijn op dit moment niet vastgesteld. Diepere resten, onder de (sub-)recente bouwsporen, dienen *in situ* bewaard te blijven. Het niveau waaronder *in situ* behoud mogelijk is, verschilt en hangt uiteraard af van o.a. de diepte van de uitgravingen / sloop, die tot heden niet exact bekend is.

Het feit dat dieper gelegen delen van de site *in situ* behouden kunnen blijven, sluit niet uit dat bij toekomstige werken binnen het projectgebied een archeologisch vervolgonderzoek als noodzakelijk wordt ingeschat. De resultaten van bovenstaande werfbegeleiding kunnen in dat geval opgenomen worden in de opmaak van een archeologienota die aangepast is aan de geplande werken.

4.3 Strategie en methode behoud *in situ*

4.3.1 Strategie en technische vereisten behoud *in situ*

Indien relevante archeologische sporen worden aangetroffen die niet kunnen worden gekoppeld aan de te slopen structuren dienen deze na registratie en onderzoek afgedekt en beschermd te worden. Deze afdekking gebeurt achtereenvolgens met een laag geotextiel, daarbovenop een pakket aangevoerde grond (met een minimale puinfractie) van 40cm dikte, een tweede geotextiel-laag en finaal afgedekt met grond zonder specifieke vereisten. De kosten die gepaard gaan met deze afdekking (geotextiel en een aanvoer grond) worden gedragen door de uitvoerder van de sloopwerken.

Het aanbrengen van het geotextiel gebeurt onder toezicht van de erkend archeoloog. Voorafgaand aan en tijdens het leggen van de geotextiel en de aanleg van het werkvlak, mag in geen geval over het archeologische vlak en/of de sporen gereden worden met zware machines.

4.3.2 Competenties van de uitvoerder

Het plaatsen van het geotextiel en de bovenliggende grondlagen wordt uitgevoerd door een ervaren aannemer, onder begeleiding van de erkend archeoloog. De uitvoerder van de grondwerken dient verder niet te beschikken over specifieke competenties.

4.3.3 Fasering uitvoer behoud *in situ*

De fasering van de werken op het terrein gebeurt als volgt:

1. De bestaande bebouwing wordt afgebroken tot op het maaiveld;
2. De ondergrondse sloop gebeurt onder toezicht van een erkend archeoloog;
3. Plaatsing van beschermende maatregelen bij het aantreffen van relevante sporen/structuren geotextiel zoals beschreven onder 4.3.1 op het archeologisch vlak dat *in situ* behouden blijft.

Hierbij is het van belang dat de plaatsing van de lagen geotextiel en opgevoerde grond snel gebeurt na de werfbegeleiding en dat voorafgaand aan het plaatsen van deze beschermingsmaatregelen het vlak en/of de sporen niet met zware machines betreden wordt om verstoringen of compactie van de onderliggende archeologische resten ten gevolge van vb. werfverkeer tegen te gaan.

4.3.4 Risicofactoren uitvoer behoud *in situ*

Er worden geen risicofactoren voorzien.

4.4 Randvoorwaarden

N.v.t.

5 Plannenlijst

Plan 1: Voorstel werfbegeleiding op GRB (1:1; digitaal; 29082019)	6
Plan 2: Voorstel werfbegeleiding op orthofoto (1:1; digitaal; 29082019)	7
Plan 3: Voorstel werfbegeleiding op de Vandermaelenkaart (1:1; digitaal; 29082019)	7

6 Tabellenlijst

Tabel 1: Oppervlaktes werfbegeleiding	8
---	---

7 Bibliografie

AGIV, 2019a. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Grootschalig Referentiebestand (GRB).

AGIV, 2019b. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschallig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.

GEOPUNT, 2019. GEOPUNT VLAANDEREN: Kaart Vandermaelen (1846-1854). Available at: <http://www.geopunt.be>.